

Motion till riksdagen

1989/90:L18

av Carl Frick och Lars Norberg (båda mp)

med anledning av prop. 1989/90:89 om ny konsumentköplag

Propositionen innehåller förslag till ny konsumentköplag. I förslaget finns bl.a. regler om varans avlämnande, risken för varan, säljarens dröjsmål, fel på varan, skadeståndets storlek vid säljarens dröjsmål och vid fel på varan.

Den nya lagen anlägger inga av de perspektiv som borde vara rimliga i en tid av pågående ekologiska katastrofer. För miljöpartiet de gröna är det naturligt att en ny konsumentlag sätts in i ekologiska perspektiv så att förhållandet mellan konsument och säljare kan präglas av ett ömsesidigt långsiktigt ansvarstagande. Av särskilt intresse för miljöpartiet de gröna är frågan om fel på varan och vad som avses med detta och hur långt näringsidkarens ansvar bör sträcka sig. Enligt vår uppfattning måste som tidigare har sagts konsumentpolitiken och konsumenträtten förutom normal affärsetik också grunda sig på ekologiska ställningstaganden. Detta synsätt främjar i längden konsumenternas intressen och leder till att helt andra krav än i dag kommer att ställas på näringsidkarna. Dessa måste sålunda åläggas ett långtgående ansvar för produkterna, vilket i princip bör sträcka sig över produktens hela livslängd och också innefatta ansvar för återvinning och avfallshantering av den slutanvända produkten. Konsumenterna bör ha rätt att före köpet få ta del av produktspecifikation och livscykel-specifikation.

En produktspecifikation bör innehålla:

- Egenskaps- och funktionsbeskrivning
- Tillverkningsmetodsbeskrivning
- Kontrollmetodbeskrivning

Egenskaps- och funktionsbeskrivning

Produkter skall vara det de utger sig för att vara. För att kunna kallas t.ex. päronbricka måste det vara så att drycken får alla sina päronsmakämnen från päron. Jordgubbsglass skall då vara byggd på grädde, ägg och socker med tillsats av riktiga jordgubbar.

Konsumenterna skall på ett enkelt sätt kunna avgöra vad det är för sorts vara som han eller hon står i begrepp att inhandla. I de fall då en vara är av sådan storleksordning att beskrivningen inte får plats på förpackningen i läsligt skick skall handeln alltid ha sådan tillgänglig för kunderna. Det skall finnas anslag att produktspecifikationerna finns tillgängliga. Produktspecifikationerna skall finnas för merparten av våra livsmedel och vanliga vardagsvaror.

Viktiga egenskaper och funktioner hos en vara är också hur mycket eller litet den påverkar människors hälsa, natur och miljö under tillverkning, användning och som avfall. Andra viktiga egenskaper och funktioner är de som produkten anses vara avsedd för. Miljöpartiets mål är att minska resursförbrukningen totalt sett. Då blir varors livslängd och funktion viktiga egenskaper. För att redovisa detta finns det väl utvecklade metoder i USA där man t.ex. för vissa elberoende varor öppet enligt lag måste redovisa energiåtgång och energikostnader. Detta är värt att ta efter.

Tillverkningsmetodsbeskrivning

Detta är en viktig del i produktspecifikationerna för att undvika miljö- och socialdumpning och för att säkerställa juste konkurrens. Det finns tillverkningsmetoder som inte är rimliga från hälso- och miljösynpunkt. Det är självklart att varuproduktionen inte får skada människors psykiska och fysiska hälsa och inte skada naturen eller miljön.

Ett sätt att klara dessa problem är att i produktbeskrivningar tala om vilka tillverkningsmetoder som inte är tillåtna för en viss vara. Om sådana inte finns kan vi tvingas importera varor som har tillverkningsmetoder som vi inte kan acceptera. Kända exempel är freonhanterade produkter samt äpplen och päron som är besprutade med bekämpningsmedel som är förbjudna i Sverige. Då blir våra berättigade åtgärder ett slag i luften och vi exporterar de miljöproblem som vi vill komma till rätta med.

I princip måste det åligga tillverkaren att bevisa att nya metoder är ofarligare än tidigare använd metod. Även om lagstiftaren inte anser att en metod är förkastlig måste konsumenten ytterst ha en rätt att bestämma vilka metoder som är acceptabla. Eftersom tillverkningsmetoden är en avgörande del i en vara måste konsumenten i princip ges möjlighet och rätt att kontrollera att den angivna och överenskomna tillverkningsmetoden har använts.

Kontrollmetodbeskrivning

Många varor provas enligt normer och föreskrifter. Vissa kontrollmetoder betraktas av många medborgare som oetiska. Därför är det viktigt att också provningsförfaranden anges. Som exempel kan nämnas allergitestning. I dessa fall bör det anges enligt vilken metod varan har allergitestats. Om allergitest har utförts på djur bör detta särskilt anges.

Dessa särskilda produktspecifikationer bör ses i ett större sammanhang och näringsidkaren bör därför också till konsumenten vara skyldig att lämna eller tillhandahålla en livscykel-specifikation.

Livscykel-specifikation

En livscykel-specifikation skall, som namnet antyder, tala om hur man väntar sig att den process som man har startat genom att tillverka varan skall utveckla sig till dess varan är uttjänt och inte längre kan återbrukas.

En livscykel-specifikation skall därför ge information om följande:

1. Produktens syfte
2. Vilka naturtillgångar tas i anspråk för tillverkningen, t.ex. mineral, energi m.m.

3. Vilka biprodukter alstrar tillverkningen. dvs. hur mycket material recirkuleras och hur mycket föroreningar går ut till luft, vatten och soptipp
4. Vilka vådor föreligger för dem som arbetar med tillverkningen
5. Omsätter produkten i sin användning energi – hur stor är verkningsgraden och miljöpåverkan
6. Produktspecifikation enligt ovan
7. Teknisk garanti och garantitid uppges
8. Förväntad teknisk livslängd uppges och motiveras
9. Serviceanvisningar
10. Hur länge avser tillverkaren att hålla reservdelsservice och vad inträffar vid ägarskifte
11. Skrotningsspecifikation, som anger hur skrotning bäst kan ske så att delar kan återvinnas och hur skrotaren skall kunna skydda sig om det ingår vådliga ämnen i produkten.

Skyddsföreskrifter

Om användningen av en produkt kan medföra faror skall den förses med skyddsföreskrifter antingen på produkten eller på speciella blad som medföljer produkten. Det skall åligga säljaren att före försäljningen tala om att fara vid användningen kan föreligga.

Produktansvar

För varje i Sverige saluförd produkt bör det finnas en registrerad produktansvarig person som kan göras ansvarig om produktansvaret bryts. Näringsidkarens produktansvar enligt den modell som skisserats här bör i princip vara absolut gentemot konsumenten och inte medge möjlighet till friskrivning. Ansvaret kommer också att sträcka sig över en betydligt längre tid än vad som i dag är fallet, i princip över produktens hela livslängd. Produktansvaret innebär dessutom ansvar för de skador produkten förorsakar människor och natur inom de gränser som gällande lagar sätter. Genom ett sådant system kan bilfabrikanten och bränsleproducenten bli ansvariga för miljöförstöring om deras produkter bryter mot gällande lagar.

Vårt förslag

Vårt förslag har som bakgrund att vi alla måste bidra till ett ekologiskt långsiktigt ansvar. Som konsument har vi utomordentligt stora möjligheter att inom marknadsekonomins ramar kunna ta ett dagligt ansvar för framtiden. Förutsättningen för detta är att konsumenterna har ett lättillgängligt informationsunderlag, som gör det möjligt att fatta ekologiskt rimliga beslut. Den som skall stå för detta informationsunderlag är säljaren. Säljaren skall ha ett omfattande upplysningstvång. Denne skall enligt vårt förslag ha ett strikt produktansvar som sträcker sig till gränsen för varans tekniska livslängd som den har angivits vid köpet.

Vi har här angett vilka grunder som bör gälla till skydd för konsumenterna och de ekologiska systemen. Ett brott häremot bör i princip innebära att fel

föreligger i en vara. Principerna bör lagfästas och göras tvingande. Regeringen bör få till uppgift att återkomma med förslag till konsumentköplag som bygger på dessa principer.

Mot. 1989/90
L18

Hemställan

Mot bakgrund av det anförda hemställs

1. att riksdagen avslår föreliggande proposition.
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ny konsumentköplag.

Stockholm den 20 mars 1990

Carl Frick (mp)

Lars Norberg (mp)